

آیات زنان

(نساء/۳ و زخرف/۱۸)

تألیف و گردآوری: صفری رادان

سرشناسه	رادان، صفری، ۱۳۶۱ - ، گردآوری و نگارش
عنوان قراردادی	تفاسیر (سوره نساء، آیه ۳)
	تفاسیر (سوره نساء، آیه ۴۳)
	تفاسیر (سوره زخرف، آیه ۱۸)
عنوان و نام پدیدآور	آیات زنان (نساء / ۳ و زخرف / ۱۸) / تالیف و گردآوری صفری رادان
مشخصات نشر	تهران: آرنا، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۲۰۲ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۵۶-۱۸۷-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	عنوان فرعی: آیات شبهه انگیز درباره زنان.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۸۶-۲۰۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	آیات شبهه انگیز درباره زنان.
موضوع	تفاسیر (سوره زخرف، آیه ۱۸)
موضوع	تفاسیر (سوره نساء، آیه ۳)
موضوع	تفاسیر (سوره نساء، آیه ۳۴)
موضوع	زنان در قرآن
رده بندی کنگره	BP ۱۰۴ / ۳ / ۱۳۹۳ ر
رده بندی دیویی	۱۵۹/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۳۶۹۲۶۸۳



عنوان	آیات زنان (نساء / ۳ و زخرف / ۱۸)
تالیف و گردآوری:	صفری رادان
ناشر	آرنا
چاپ	اول ۱۳۹۳
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۵۶-۱۸۷-۸

www.arnapub.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	مقدمه
۱۵	فصل اول: جایگاه زن در اسلام
۲۵	انواع خطابات قرآنی
۲۷	ارزش ها و ضد ارزش ها
۲۹	تساوی در کیفر و پاداش
۳۱	عوامل تفاوت زن و مرد
۳۳	نتیجه
۳۵	فصل دوم: تعدّد زوجات
۳۸	تعدّد زوجات در منابع اسلامی

۳۸	قرآن
۳۹	روایات
۴۰	سیره
۴۰	اقوال مفسران متقدم
۴۵	اقوال مفسران معاصر
۶۵	نظر اسلام‌شناسان
۷۰	نتیجه
۷۱	جواز ازدواج با ۴ زن
۷۲	تحدید تعدّد ازدواج
۷۳	الغای تعدّد
۷۴	جواز ۴ زن در شرایط اضطرار
۷۴	قانون‌مندی پدیده اجتماعی
۷۵	فصل سوم: قوامیت و برتری مرد بر زن
۸۴	اهمیت سرپرستی در نظام خانواده
۸۴	قوامیت مردان
۹۰	معانی و مفاهیم قوام
۹۴	علل قیمومیت مردان بر زنان
۹۵	تنبيه بدنی زن
۹۷	اسلام و تنبيه زن
۱۰۰	معنای اصطلاحی ضرب در قرآن
۱۰۴	معنای نشوز
۱۰۴	وظایف زن
۱۰۵	آثار حقوقی تمکین و نشوز
۱۰۶	مفسران متقدم

۱۰۹	مفسران معاصر
۱۲۷	گستره تنبیه بدنی زنان نافرمان
۱۲۸	شرایط تنبیه بدنی زنان نافرمان
۱۲۹	فلسفه تنبیه زنان
۱۳۳	نظر مفسران در باب «لَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ»
۱۴۷	نتایج
۱۴۷	معنا و مفهوم قوامیت
۱۴۷	برتری مردان
۱۴۷	وظایف مردان
۱۴۷	سبب قوامیت
۱۴۸	محدوده و گستره قوامیت
۱۴۸	خانواده
۱۴۸	صنف مردان بر زنان
۱۴۹	معنا و مفهوم نشوز
۱۵۰	معنا و مفهوم ضرب و حدود آن
۱۵۱	فلسفه تنبیه بدنی زن
۱۵۱	تنبیه جسمی
۱۵۱	تنبیه روانی
۱۵۲	شرط تجویز ضرب
۱۵۲	خوف نشوز
۱۵۲	احساس خطر
۱۵۳	خوف برابر علم
۱۵۳	نشوز مخیف
۱۵۳	نسخ ضرب

۱۵۵	فصل چهارم: شبهه نقصان عقل زن
۱۶۰	انواع عقل
۱۶۲	عقل در شریعت
۱۶۲	فهم و ادراک
۱۶۲	تدبیر و مدیریت
۱۶۵	روایت نهج البلاغه
۱۶۷	فرد خاص
۱۶۷	کاستی تعقل نه کمبود قوه عقل
۱۶۷	نقص عقل پدیده اجتماعی و فرهنگی نه تکوینی
۱۶۹	اقوال مفسران متقدم
۱۷۱	اقوال مفسران معاصر
۱۸۰	نتیجه
۱۸۰	نظر مشهور
۱۸۰	آیه در مورد بت‌ها است
۱۷۸	آیه درباره فرعون و موسی است
۱۸۱	شرایط اجتماعی و تربیتی زنان
۱۸۱	جدال احسن
۱۸۱	جدال جنگی و ضعف جسمی زنان
۱۸۵	مراجع

مقدمه

ظاهراً اسلام حقوق یکسان و یکنواختی برای زن و مرد قائل نشده است، ولی امتیاز و ترجیح حقوقی برای مردان نسبت به زنان قائل نیست. اسلام با تساوی حقوق بین زن و مرد مخالف نیست، بلکه با تشابه حقوقی آنها مخالف است. همین امر باعث شده سود جویان به احکام قرآن نسبت به زنان خرده بگیرند و در دوره اخیر نیز خاورشناسان از آیات مربوط به به زنان بهره جسته و انتقاداتی به قرآن را بیان کرده اند.

آنچه قرآن بدان اشاره دارد زن و مرد برای زندگی دنیا و نیز برای بقاء نسل بشر مکمل یکدیگر هستند، بدین صورت که ماده اولیه این محصول یا مصنوع از مرد است و اراده سازندگی آن از خداوند توانا ولی دستگاه سازندگی انسان و زحمات بار آوردن آن در اختیار زن قرار دارد و جا دارد که برای حفظ و سلامت این سازنده انسان را از دستبرد نامحرمان و خرابکاران، مقررات و دستورات لازمی هم صادر گردد.

قرآن کریم همان گونه که زنان را مانند مردان انسان و موجود برتر عالم خلقت و دارای اراده و اختیار می داند و برای زن شخصیت حقوقی قائل است،

همان طور هم آنان را به طور یکسان مسئول اعمال و کردار خودش می داند، و اگر کار نیکو و شایسته‌ای انجام دهد برای وی ثواب و پاداش برابر با ثواب و پاداش مردان، و اگر گناهی مرتکب شد مجازاتی برابر با مجازات مردان در انتظارش خواهد بود، نه کمتر و نه بیشتر، و لذا می فرماید:

«و کسانی که کارهای شایسته کنند- چه مرد باشند یا زن- در حالی که مؤمن باشند، آنان داخل بهشت می‌شوند، و به قدر گودی پشت هسته خرمایی مورد ستم قرار نمی‌گیرند.» (نساء/۱۲۴)

بنابراین به بررسی تفاوت تفاسیر قدما و متأخرین در چند آیه از آیات مربوط به زنان می پردازیم که این آیات شامل آیه ۳ سوره نساء که مربوط به تعدد زوجات و آیه ۱۸ سوره زخرف مربوط به عقل زن و آیه ۳۴ سوره نساء میباشد.

گفتنی است در بحث مرتبط با نقص عقل زن برداشتهای مربوط به خطبه حضرت علی (علیه السلام) در باب عقل زن نیز بررسی شده است.

همچنین انواع عقل را از نظر علما را ذکر، تا مکمل بحث باشد، و اما درباره ی آیه ۳۴ سوره نساء نظرات بسیار متفاوتی یافته شده که، به هر حال خود مطلب بسیار گسترده ای است زیرا در این آیه مسئله معنا و مفهوم قوامیت، محدوده و قلمرو قوامیت، معنا و مفهوم ضرب زن، محدوده و میزان ضرب زن و معانی نشوز هر کدام از بحث های اختلافی هستند که ذکر همه نظرات در هر باب از نظر گذرانده شده است.

مسائلی چون قوامیت مردان، ضرب زن، ارث زن، تعدد زوجات، شهادت دو زن در برابر یک مرد، ناقص العقل بودن زنان، درجه داشتن مرد بر زن را وقتی به تفاسیر قدیم و جدید با دقت می نگریم گویی تفاسیر گذشته با توجه به زن بودن

تفسیر کرده اند، اما تفاسیر جدید شرایط را مد نظر قرار داده اند، نه قضیه زن بودن و مرد بودن را، این تفاوتها را در کنار هم قرار دادن، نکات جالبی برای ما روشن می کند که قابل توجه است.

به عنوان نمونه:

- تعدد زوجات در تفاسیر گذشته برای محدود کردن تعدد ازدواج است و در تفاسیر جدید برای تشویق ازدواج بیشتر در شرایط بحرانی

- قوامیت زن در گذشته به دلیل برتر بودن مرد است در حالیکه امروز به دلیل وظایفی است که بر عهده مرد نهاده شده است.

- تنبیه بدنی زن در تفاسیر گذشته پذیرفته شده فقط شرایط و توجیهاتی بیان شده است اما در تفاسیر جدید واژه ضرب در آیه به ترك کردن زن معنا شده است.

- ناقص العقل بودن زن در تفاسیر گذشته ذاتی زن است و در تفاسیر جدید مربوط به گونه تربیتی زن و آیه ۱۸ زخرف، جدال احسن به شیوه مشرکان است که در قرآن این شیوه بسیار استفاده شده است.

و اما مبحث ارث و شهادت که بسیار گسترده و اقوال مختلفی را دارد جایگاه و فرصت بیشتری را می طلبد که در این مجال نمی گنجد بنابراین برای اینکه به طور گسترده و کامل تری به بحث ۳ آیه مورد ذکر پرداخته شود و همه اقوال در میان مسلمانان را ذکر شود از آیات مربوط به ارث و شهادت صرف نظر شده است، ولی تمام سعی بر این بوده که، نظر و قولی ناگفته نماند و علاوه بر ذکر نظر مفسران متقدم و متاخر نظر علمای عصر حاضر را که در کتب غیر

تفسیری بیان شده، نیز ذکر شود. زیرا در عصر حاضر مفسران بسیاری به تفسیر موضوعی و مبحث آیات مورد اختلاف پرداخته اند، و در جایگاه خود نظرات بسیار ارزنده ای ذکر کرده اند. و این مقوله را باید در نظر گرفت که نباید نظر قدما را غلط دانست زیرا آنها در شرایط و اوضاع اجتماع خود زیسته اند و کار عظیمی انجام داده اند ضمن اینکه مفسران جدید به هر حال از نظر آنها بهره جسته اند. با مقایسه تفاسیر قرآن در آیات مرتبط با زنان این نتیجه حاصل می شود که نوع تفاسیر در عصر حاضر با توجه به نگاه جامعه امروز به زن و تحولاتی دوران انجام گرفته، و نوع دیدگاه به این آیات متفاوت از گذشته است. به ویژه که تعداد معدود تفاسیر نگاشته شده توسط بانوان در عصر حاضر صورت گرفته است. در این ارتباط گروهی از مفسران فقط با تفسیر ظاهری و لغوی آیه کنار مسأله گذشته اند و برخی دیگر با نگاه دقیق تر به این آیات، اما بدون توجه به شرایط نزول آیه و زمان و بسیاری مسائل دیگر به تفسیر می پردازند، و اما بعضی از مفسران با دغدغه و اهتمام خاص به تفسیر این آیات پرداخته اند. در این پژوهش تفاوت تفاسیر گذشته و معاصر در آیات ۳۴ و ۳۳ و ۱۸ زخرف (که در نظر برخی مرتبط به زنان است) تبیین شده است، که به این صورت است: مراد از تعدد زوجات در تفاسیر گذشته برای محدود کردن تعدد ازدواج و در تفاسیر جدید برای تشویق به ازدواج بیشتر در شرایط بحرانی است. قوامیت مرد بر زن در گذشته به دلیل برتر بودن مرد است در حالیکه امروز به دلیل وظایفی است که بر عهده مرد نهاده شده است، تنبیه بدنی زن در تفاسیر گذشته پذیرفته شده فقط شرایط و توجیهاتی بیان شده است اما در تفاسیر جدید منظور از واژه ضرب در آیه ترك كردن زن بیان شده است، و با استناد به سیره پیامبر نیز آنرا تایید می کنند، نقص عقل زن در تفاسیر گذشته ذاتی زن است و در برخی تفاسیر جدید نقص را منوط به شیوه تربیتی زن دانسته اند و یا عنوان شده آیه جدال احسن

به شیوه مشرکان است که در قرآن از این شیوه بسیار استفاده شده است، همچنین عنوان شده که آیه ارتباطی به زن ندارد و دربارهٔ بتها صحبت می‌کند.

برخی از آیات قرآن جزء آیات مشکله قرآن (بحث برانگیز و مورد اختلاف) هستند، و مفسران، هر يك نظری را به همراه استدلال‌هایی - روایی، اجتهادی، ... بیان می‌کنند. آیات مربوط به زنان که شبهاتی مانند نقصان عقل زن ایجاد می‌کنند و تعدد زوجات، ارث و شهادت زن و قوامیت مرد بر زن را به وجود آورده است (۳ و ۳۴ نساء، ۱۸ زخرف)، در تفاسیر گذشته گویی کاملاً روشن و پذیرفته شده بوده است. اما امروزه و با فرهنگ این زمانه گاهی قابل پذیرش نیستند. این موجب تلاش و تکاپوی بسیاری از عالمان دینی به جوابگویی به آنها شده است. در دوره معاصر بسیاری بر آن شده‌اند، که با دقت بیشتری به تفسیر این آیات بپردازند، که موجب تفاوت‌هایی در تفسیر آیات نسبت به گذشته شده است. در هر آیه چند نظر متفاوت وجود دارد که هر کدام در جای خود معقول و قابل ارزیابی و نقد و بررسی است.

منظور از این تحقیق بیان رأی‌های مشهور در آیاتی است که موجب شبهه شده، و اشکالاتی را در مورد این آیات به اسلام وارد کرده‌اند، است. به امید آن که مورد نظر محققان عزیز قرار گیرد. و بدون اینکه وقت زیادی را در خواندن تفاسیر به دنبال نظرات گوناگون صرف کنند، نظرات متفاوت در هر آیه را، مشاهده نمایند و در رفع و روشن نمودن مشکل تفسیر این آیات بتوانند راه گشا باشند. مسلماً مشکل از آیات قرآن نبوده و در نوع نگاه تفسیری می‌باشد و باید این تفاسیر مورد نقد و بررسی عالمانه قرار گیرند.

روش تحقیق کتاب حاضر گذشته از این که به صورت کتابخانه‌ای و با جمع‌آوری و فیش‌برداری از کتب و مقالات و مجلات و... می‌باشد، در واقع از

روش های تاریخی بهره جسته شد و از نوع گاه نگاری است یعنی مجموعه اطلاعاتی که در مورد یک موضوع در اختیار داریم را تاریخ گذاری کنیم و بعد آنها را بر اساس تاریخ مرتب کنیم. با مرتب شدن اطلاعات بر اساس تاریخ تفاوت هایی خود را نشان می دهند که بیان کننده موضوعات جالبی خواهند بود.

www.ketab.ir